

595.106492

E61
Smt,

JUN 10 1965

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

MAANDBLAD UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERLANDSCHE ENTOMOLOGISCHE VEREENIGING

Deel 25

1 januari 1965

No. 1

Adres der Redactie:

B. J. LEMPKE, Oude IJselstraat 12^{III}, Amsterdam-Zuid 2 — Nederland

INHOUD : G. den Hoed : Bijdragen tot de studie der Ichneumonidae (Hym.). VI (p. 1). — D. Hille Ris Lambers and G. H. L. Dicker : Aphis triglochis Theobald, 1926, as a pest of Red Currant (*Ribes rubrum* L.) and Black Currant (*Ribes nigrum* L.) (Homoptera, Aphididae) (p. 5). — C. A. W. Jeekel : A new genus and a new species of the family Paradoxosomatidae from Australia (Diplopoda, Polydesmida) (p. 7). — W. A. Windrich : Het territorium van de rups van het fruitmotje (p. 15). — G. W. Ankersmit : Over enkele consequenties van de fotoperiodieke reactie van *Ceuthorrhynchus pleurostigma* (Col., Curc.) (p. 16). — J. de Wilde, Mej. B. M. Th. Bier en Mej. J. A. de Boer : Hersenoperaties bij de Coloradokever (p. 18). — J. A. Nijkamp-Prijs (p. 20). — Literatuur (p. 19 : P. J. Brakman). — Korte mededelingen (p. 4 : G. M. Bogaard, G. J. Flint; p. 6 : J. Jansen Jr.; p. 14, 20 : A. W. P. Maassen; p. 14 : W. Oord; p. 19 : C. J. Zwakhals, XXe Congrès international Jubilaire d'Apiculture).

Bijdragen tot de studie der Ichneumonidae (Hym.). VI

door

G. DEN HOED

Notities bij Ichneumonini (vervolg)

3. *Ichneumon* L. s.str.

Het genus *Ichneumon* L. s.lat. was een volslagen onoverzichtelijke massa soorten, waaruit vele systematici diverse genera dan wel subgenera hebben gelicht. Tenslotte is een nog niet bevredigende soortengroep overgebleven: *Ichneumon* L. s.str. Hierin zijn ca. 150 Europese species ondergebracht, waarvan er in Nederland 40—50 zullen voorkomen. Het opmaken van de Nederlandse soortenlijst is moeilijk, omdat er maar enkele recente collecties zijn; bovendien zouden de collecties van SNELLEN VAN VOLLENHOVEN (Leiden), van SMITS VAN BURGST en KOORNNEEF (Wageningen), LINDEMANS (Rotterdam) en OUDEMANS (Amsterdam) geheel moeten worden gereviseerd; terwijl de collectie-TEUNISSEN (Berghem) niet meer toegankelijk schijnt te zijn.

De determinatie stuit op verschillende moeilijkheden:

- Door vroegere auteurs werd te veel waarde gehecht aan kleurkenmerken, terwijl juist het kleurpatroon vaak zeer variabel is. Naast het moderne typenonderzoek moeten betrouwbaarder kenmerken naar structuur en sculptuur uitkomst brengen.
- Vaak is nog niet bekend welk ♂ bij welk ♀ hoort.
- Voor het onderscheid tussen de div. ♂ ♂ schijnt genitaalonderzoek geen uitkomsten te bieden.
- Er zijn te weinig series uitgekweekte specimen, zodat de variatie-breedte binnen de soort nog niet voldoende bekend is.

SMITHSONIAN
INSTITUTION

JUN 1 1965

Bij punt a: Kaakvorm, wanglijst, vorm der antenne-leden, sculptuur van postpetiolus, grootte-vergelijking van abdomensegmenten prevaleren boven kleurpatroon van abdomen.

Bij punt b: Paartjes in copula worden zelden aangetroffen. Dit kan worden geweten aan het feit, dat de paring plaats vindt onmiddellijk na het uitkomen van de ♀♀ (tussen het gewas). De ♀♀ verschijnen meestal na de ♂♂, die dan al in groter aantal rondvliegen. Alleen kweken brengt hier uitkomst!

Bij punt c: Mij is opgevallen, dat de sculptuur van de postpetiolus der ♂♂ vrij constant is binnen de soort; men zou soms zelfs het aantal „krassen” kunnen gebruiken!

Bij punt d: Lezenswaard is het artikel van G. HEINRICH (1928) in *Konowia* 7: 203—213, „Die Kennzeichen der Ichneumoninen auf ihren arttrennenden Wert”, waar enkele grote series aanleiding waren tot zeer kritische opmerkingen.

Om teleurstellingen te voorkomen geef ik de volgende wenken aan eventuele determinators. Met de tabel van PERKINS in „Handb. Ident. Brit. Ins.” zijn vrijwel alle ♀♀ van uit Nederland bekende soorten te determineren; een tabel voor de ♂♂ ontbreekt. Ook ontbreekt de synonymie! Determinatie van de ♂♂ met SCHMIEDEKNECHT's „Opusc. Ichn.” (suppl.) is moeilijk en niet betrouwbaar.

Ten einde enige overzichtelijkheid te krijgen bij de rangschikking in collecties zou men de hier volgende groepering kunnen gebruiken; hierbij in het midden latend, welke waarde dergelijke groepen hebben in taxonomische zin.

1. *Ichn. deliratorius* L. nec Grav. vormt een overgang naar *Coelichneumon*. Het ♀ overwintert ook niet. Ingezameld in Gelderland en Z.-Limburg.
2. *Ichn. lugens* Grav. vormt een overgang naar *Chasmias*. Is slechts enkele malen in Nederland aangetroffen, o.a. bij Doorwerth mei 1956 (VAN DER WIEL).
3. *Ichn. haereticus* Wesm. (syn. *Ichn. melanoleucus* Hab.) vormt een overgang naar *Amblyteles*. Komt in Nederland sporadisch of niet meer voor. Putten, juli 1919 (OUDEMANS) ex *Phigalia pendaria* F. (Geom.).
4. *Ichn. xanthorius* Foerst. kan op grond van de vorm der mandibels en het vespoide kleurpatroon van het ♀ makkelijk herkend worden. Hier niet algemeen in bossen achter de duinen en op de Utrechtse Heuvelrug.
5. *Ichn. sarcitorius* L. Mandibel-vorm als die onder 4. Hier heeft evenwel het ♂ het vespoide-kleurpatroon! De kleurvariatie *mutabilis* Berth. is m.i. niet verschillend van de als afzonderlijke soort beschreven *Ichn. lautatorius* Desv. Deze soort is hier algemeen, vooral in Z.-Limburg.
6. *Ichn. formosus* Grav. (*Ichn. obsessor* Wesm., *Ichn. maeklini* Holmgr.) is hier zeer zelden ingezameld: Harderwijk, jan. 1919 (det. KOORNNEEF), Oldenzaal, juni 1928 (BLÖTE).
7. *Ichn. computatorius* Muell. Matig zeldzaam in diluviaal Nederland (het Gooi, de Veluwe, Z.-Limburg), vooral de zeer donkere vorm komt hier voor.
8. *Ichn. primatorius* Foerst. is zeker niet algemeen, maar is vanwege de opvallende grootte (ca. 20 mm) nogal eens ingezameld. De gastheer zal hier wel zijn *Arctia caja* L.
9. *Ichn. molitorius* Grav. (*Ichn. molitorius* Holmgr. incl. *Ichn. melanotis* Holmgr.) komt hier zeer verspreid voor. Men lette op de verwarrende synonymie en de tegengestelde opvattingen van diverse auteurs. Ik meen, dat HEINRICH

terecht wees op het voorkomen met en zonder heupborstels (scopa).

10. *Ichn. bucculentus* Wesm. komt hier vrij algemeen voor, maar is vaak niet onderkend, hoewel het ♀ opvallend spatelvormige mandibels heeft en opgezwollen wangen. Gastheer zou *Cerapteryx graminis* L. zijn.

11. *Ichn. ligatorius* Thunb. is wel enkele malen als inheems opgegeven, doch het mij ter beschikking staande materiaal bestaat uit ♂ ♂, hetgeen niet overtuigend is.

12. *Ichn. terminatorius* Grav. Alweer hoofdzakelijk ♂ materiaal. Een enkel ♀ van Heerlen, aug. 1930 (BARENDRECHT).

Ichn. albicollis Wesm. Deze vrij zeldzame soort komt ook hier verspreid voor: Boxtel, juli 1929, Apeldoorn, sept. 1888 (OUDEMANS), den Dolder, mei 1931; mannetjes van Rhenen, Holten, Wolfheze.

13. *Ichn. suspiciosus* Wesm. dient aan mijn soortenlijst te worden toegevoegd: Heerlen, aug. 1930 (BARENDRECHT), Hilversum, okt. '22, Grebbeberg, febr. 1926 en apr. 1927 (det. BETREM). In Engeland is de soort algemeen (sec. PERKINS) en een parasiet van *Hepialus*.

Ichn. validicornis Holmgr. Op Terschelling verzamelde ik een enkel ♂, hetgeen erop kan wijzen, dat deze soort op de waddeneilanden inheems is.

Ichn. macrocerophorus D.T. dient uit mijn soortenlijst te vervallen.

Ichn. extensorius L. is hier algemeen.

Ichn. confusor Grav. is ook algemeen in heel Nederland.

Ichn. gracilentus Wesm. wordt veel gevangen; vooral de ♂ ♂ komen in mei veel voor, waardoor ik in staat ben te bevestigen, dat de vorm van de area supero-media op het propodeum variëert van ca. vierkant tot langgerekt.

Ichn. albiger Wesm. staat dicht bij de vorige soort en komt hier algemeen voor.

Opm. Van de laatste 4 soorten worden vrijwel elk jaar ♀ ♀ overwinterend aangetroffen achter boomschors en onder mos.

14. *Ichn. balteatus* Wesm. en *Ichn. tuberculipes* Wesm. zijn m.i. niet uiteen te houden, dit op grond van 4 ♀ ♀ uit Garderen, okt. 1920 (OUDEMANS), waarvan er 2 wel en 2 geen nok hebben aan de coxa III. Hier vrij zeldzaam.

15. *Ichn. gracilicornis* Grav. is hier zeldzaam. Rhenen, mei 1927 (det. KOORNNEEF), Heerlen, aug. 1936 (BARENDRECHT).

Ichn. hircinus Holmgr. wordt door SMITS VAN BURGST vermeld, maar ik kan dit nog niet bevestigen.

Ichn. emancipatus Wesm. is ongetwijfeld zeldzaam. Venlo, apr. 1878 (coll. OUDEMANS, det. TEUNISSEN).

Ichn. exilicornis Wesm. komt hier wellicht niet meer voor. Enkele exemplaren van Schoonoord (Dr.) dateren van mei 1899 (coll. OUDEMANS, det. TEUNISSEN). Recenter materiaal heb ik niet aangetroffen.

Ichn. caloscelis Wesm. komt vrij algemeen voor: het Gooi, de Veluwe en Limburg.

Ichn. minutorius Desv. is hier overal algemeen.

Ichn. nereis Thoms. Ik ving een enkel ♀ bij Loosduinen, mei 1954; overigens enkele oude vondsten in de collectie te Wageningen. De soort is hier ongetwijfeld zeldzaam.

Ichn. rufidens Wesm. werd eerder opgegeven door SNELLEN VAN VOLLEN-

HOVEN. Een enkel ♀ van Lochem, aug. 1900, zou ik hiertoe willen rekenen, hoe wel de determinatie van SCHMIEDEKNECHT *I. insidiosus* Wesm. was. Zeker zeldzaam hier!

Ichn. insidiosus Wesm. en *Ichn. croceipes* Wesm. Hoewel in oudere collecties als zodanig gedetermineerd materiaal voorkomt, twijfel ik nog aan de juistheid daarvan. Recenter materiaal heb ik niet gezien.

Ichn. sulphuratus Kriechb. dient uit mijn soortenlijst te vervallen.

16. *Ichn. latrator* F. is hier algemeen.

Ichn. subquadratus Thoms. eveneens algemeen.

Ichn. memorator Wesm. Een enkel ♀ van Leersum, aug. 1920, overigens alleen ♂ ♂.

Ichn. incomptus Holmgr. Van deze soort schijnen ook de ♀ ♀ moeilijk te worden ingezameld, slechts op grond van ♂ materiaal kan ik het hier voorkomen aannemen.

Opm. *Ichn. pachymerus* Ratz. in mijn lijst onder *Ichn. neumon*, kan beter naar *Barichneumon* Thoms.

Tenslotte mijn dank voor de mij door de heer K. W. R. ZWART (Wageningen) verleende hulp.

Summary

Notes on the species of the genus *Ichn. neumon* occurring in the Netherlands.

Hilversum, Oude Amersfoortseweg 325.

Nymphalis polychloros L. (Lep., Nymphalidae). Op 17 april 1964 ging ik voor het eerst van het jaar weer eens naar het „Donkere Bos” te Bolnes. Alleen maar, om wat rond te kijken en daarom nam ik geen net mee. Op een open plek zag ik opeens een vlinder vliegen, die me op het eerste gezicht toeleek een kleine vos te zijn. Maar bij nadere beschouwing vond ik het dier daarvoor toch wel wat te groot en toen de vlinder op de grond ging zitten, zag ik, dat het een *polychloros* was, en nog wel een prachtig gave ook! Hij bleef op die open plek maar om me heen dartelen, soms rakelings om me heen en toen (ik hield me doodstil) ging hij op mijn hoofd zitten. Hij vloog weer op, zette zich op mijn schouder, daarna op mijn hand. Voorzichtig nam ik de vangfles (die ik natuurlijk wel meegenomen had) in mijn rechter hand en nu nam de vlinder uitgerekend op die hand plaats. Daarna wipte hij weer over op mijn linkerhand en nu leek me de kans schoon. Maar toen ik op een haar na de fles over hem heen had, schoot hij ineens pijlsnel omhoog en verdween over de bomen het bos in. Ik heb de vlinder daarna niet meer terug gezien.

Dit is de tweede *polychloros*, die in deze streek is waargenomen. De eerste werd 23 juli 1960 door TOPEYUS te Zwijndrecht op een *Buddleja* gevangen.

G. M. BOGAARD, Burg. van Akenwijk 8a, Hendrik-Ido-Ambacht.

Euphyia luctuata Schiff. (Lep., Geom.). Dat deze spanner zijn vlieggebied nog altijd aan het uitbreiden is, blijkt uit het voorkomen te Raalte. Begin juni 1963 vond ik de vlinders in aantal in daartoe geschikte dennenbossen langs de spoorbaan tussen Raalte en Heino. Maar het is bepaald een recente vestiging, daar ik de voorafgaande jaren deze streek altijd goed op *luctuata* doorzocht heb en de vlinder niet eerder dan in 1963 aantrof.

G. J. FLINT, Swaefkenstr. 39, Deventer.